

Correctievoorschrift HAVO

2009

tijdvak 1

aardrijkskunde

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel
- 5 Inzenden scores
- 6 Bronvermeldingen

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 41 en 42 van het Eindexamenbesluit v.w.o.-h.a.v.o.-m.a.v.o.-v.b.o. Voorts heeft de CEVO op grond van artikel 39 van dit Besluit de *Regeling beoordeling centraal examen* vastgesteld (CEVO-02-806 van 17 juni 2002 en bekendgemaakt in Uitleg Gele katern nr 18 van 31 juli 2002).

Voor de beoordeling zijn de volgende passages van de artikelen 41, 41a en 42 van het Eindexamenbesluit van belang:

- 1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door de CEVO.
- 2 De directeur doet de van de examinator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de gecommiteerde toekomen.
- 3 De gecommiteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door de CEVO.

De gecommiteerde voegt bij het gecorrigeerde werk een verklaring betreffende de verrichte correctie. Deze verklaring wordt mede ondertekend door het bevoegd gezag van de gecommiteerde.

- 4 De examinerator en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5 Indien de examinerator en de gecommiteerde daarbij niet tot overeenstemming komen, wordt het geschil voorgelegd aan het bevoegd gezag van de gecommiteerde. Dit bevoegd gezag kan hierover in overleg treden met het bevoegd gezag van de examinerator. Indien het geschil niet kan worden beslecht, wordt hiervan melding gemaakt aan de inspectie. De inspectie kan een derde onafhankelijke gecommiteerde aanwijzen. De beoordeling van de derde gecommiteerde komt in de plaats van de eerdere beoordelingen.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de CEVO-regeling van toepassing:

- 1 De examinerator vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examinerator en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
 - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
 - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
 - 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
 - 3.4 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
 - 3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
 - 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;
 - 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;

- 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen.
- 3.9 indien een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.
- 4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Voor een juist antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal punten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan één antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
- 5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 6 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 7 Indien de examinerator of de gecommiteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan de CEVO. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.
- 8 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
- 9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.

NB Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht.

3 Vakspecifieke regel

Voor dit examen kunnen maximaal 57 scorepunten worden behaald.

4 Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores

Aarde

Opgave 1 – Gletsjers

- 1 maximumscore 2**
- verwerking 1
 - sedimentatie 1
- 2 maximumscore 2**
- Uit de redenering moet blijken dat
- zijmorenen de grens markeren van de vroegere omvang van de gletsjer 1
 - de gletsjer in het verleden dus een grotere omvang had 1
- 3 maximumscore 2**
- Uit de redenering moet blijken dat
- door opwarming meer ijs zal smelten dan er zal aangroeien 1
 - zodat de evenwichtslijn zich richting bergtoppen zal verplaatsen 1
- 4 maximumscore 2**
- Uit de uitleg moet blijken dat
- de Andes is ontstaan door botsing van oceanische korst en continentale korst (oorzaak) 1
 - waardoor subductie plaatsvindt (wat vulkanisme veroorzaakt op de continentale korst) (gevolg) 1
- 5 maximumscore 2**
- Uit de uitleg moet blijken dat
- de Alpen zijn ontstaan door botsing van twee continentale korsten (oorzaak) 1
 - waardoor alleen plooïing optreedt / geen subductie optreedt (gevolg) 1
- 6 maximumscore 4**
- Uit de redenering moet blijken dat
- de oostzijde van de Antisana aan de loefzijde ligt (van het Andesgebergte) 1
 - opstijgende lucht afkoelt 1
 - de in de lucht aanwezige waterdamp condenseert 1
 - aan de oostzijde meer sneeuw valt dan aan de westzijde (waardoor de gletsjer aan de oostzijde sterker aangroeit) 1

Vraag	Antwoord	Scores

Wereld

Opgave 2 – Buitenlandse investeringen in China en India

7 maximumscore 2

Uit de argumentatie moet blijken dat

- fabrieken van Nike vooral in armere landen / in de periferie staan (China, Indonesië, Thailand, Korea, Vietnam) 1
- winkels van Nike vooral in rijkere landen / in het centrum staan (VS, Europa) 1

8 maximumscore 2

Uit het antwoord moet blijken dat

- kaart 138F (53e druk: 155D) laat zien 1
- dat de provincies waar Nike zijn producten laat produceren (bijna) allemaal provincies zijn met speciale economische zones / met open (kust)steden 1

9 maximumscore 2

Voorbeelden van juiste gebiedskenmerken zijn:

- Het zijn provincies met een goede infrastructuur.
- Het zijn provincies met een hoge bevolkingsdichtheid / met genoeg potentiële goedkope arbeidskrachten.

per juist gebiedskenmerk 1

10 maximumscore 2

Voorbeelden van juiste effecten zijn:

- De kansrijken / de jongeren / de initiatiefrijken trekken van het platteland naar de stad.
- concentratie van buitenlandse investeringen in slechts enkele gebieden
- Er ontstaat een multiplier effect in de regio's waar MNO's zijn gevestigd: meer infrastructuur, meer / betere opleidingsmogelijkheden.
- In de provincies waar buitenlandse investeringen plaatsvinden, is sprake van grote economische groei / sterke stijging bbp

per juist effect 1

11 maximumscore 2

Uit de redenering moet blijken dat

- de IT-sector Engelstalig is 1
- veel Indiërs het Engels beheersen 1

Vraag	Antwoord	Scores

12 maximumscore 2

Voorbeelden van juiste kenmerken zijn:

- De STP's liggen vaak in of bij grote steden.
- De STP's liggen min of meer regelmatig over India verspreid.
- In deelstaten met de meeste STP's zijn ook de meeste technische opleidingen aanwezig.

per juist kenmerk

1

13 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

- Een bankemployé die op zijn werk bezig is met financiële transacties via internet (moderne sector)
- laat zich per fietstaxi naar het werk en weer naar huis brengen (traditionele sector)

1

1

Ontwikkelingsland – Indonesië

Opgave 3 – Natuur en landbouw in Indonesië

14 maximumscore 2

Uit de uitleg moet blijken dat

- de onderduikende plaat (gedeeltelijk) smelt (oorzaak)
- waardoor het nieuwe gesmolten materiaal de druk in de aardmantel doet toenemen en het magma een weg zoekt naar boven. (Er ontstaat vulkanisme) (gevolg)

1

1

15 maximumscore 2

Uit de verklaring moet blijken dat

- Java in die maanden onder invloed staat van de zuidoostmoesson (afkomstig uit Australië) (situatiebeschrijving)
- hoe korter lucht zich boven zee bevindt, hoe minder vocht lucht heeft kunnen opnemen (algemene regel)

1

1

16 maximumscore 2

Uit de uitleg moet blijken dat door ontbossing

- het water minder goed wordt vastgehouden / er minder water verdampt via de vegetatie (oorzaak)
- waardoor de piekbelasting van de rivier stijgt / waardoor er een snellere afstroming plaatsvindt (gevolg)

1

1

17 maximumscore 1

De bodem op Java bestaat uit verweerd vulkanisch gesteente.

Vraag	Antwoord	Scores

- 18 **maximumscore 1**
hoge bevolkingsdichtheid / sterke bevolkingsconcentratie / veel afzetmogelijkheden

Opgave 4 – Natuurlijke bevolkingsgroei in Indonesië

- 19 **maximumscore 1**
2000: fase 3
- 20 **maximumscore 1**
2025: fase 4
- 21 **maximumscore 1**
Voorbeelden van een juiste reden vanuit de sociaal-culturele dimensie zijn:
- grotere deelname van vrouwen aan onderwijs
 - toenemende emancipatie van vrouwen
- 22 **maximumscore 2**
Uit de redenering moet blijken dat
- het aantal vrouwen in de vruchtbare leeftijd erg groot is 1
 - waardoor het aantal geboorten (in absolute aantallen) nog groot zal zijn 1
- 23 **maximumscore 1**
Voorbeelden van een juist economisch probleem zijn:
- Er is niet voldoende werkgelegenheid voor de groeiende beroepsbevolking.
 - De kosten voor huisvesting / gezondheidszorg / onderwijs / de demografische investeringen zijn zeer hoog.

Vraag	Antwoord	Scores

Leefomgeving

Opgave 5 – Leefbaarheid en stedelijk beleid op wijk- en buurtniveau in Utrecht

24 maximumscore 2

Voorbeelden van juiste redenen zijn:

- slechte bereikbaarheid per auto
- weinig parkeergelegenheid
- nauwelijks uitbreidingsmogelijkheden
- drukte / overlast van reizigers van en naar het station

per juiste reden 1

25 maximumscore 2

Voorbeelden van een juiste redenering zijn:

- De grondprijzen zijn hier te hoog voor alleen maar woningbouw 1
 - daarom zijn ook kantoren gebouwd voor bedrijven die wel de hogere grondprijzen kunnen opbrengen 1
- of
- De locatie ligt dichtbij het centraal station 1
 - waardoor het kantoorpersoneel makkelijk per openbaar vervoer naar het werk kan gaan 1

26 maximumscore 2

Juiste voorbeelden zijn:

- De bouw van kantoren langs de spoorlijn als geluidswal voor de bewoners.
- De aanleg van fietspaden (voor vergroting van de verkeersveiligheid).
- Er zijn weinig doorgaande routes voor het autoverkeer.

per juist voorbeeld 1

27 maximumscore 1

Een voorbeeld van een juiste typering wat betreft inkomen is:

De aanwezigheid van luxe appartementen verwijst naar hogere inkomens.

28 maximumscore 1

Voorbeelden van een juiste typering wat betreft leeftijd zijn:

- De aanwezigheid van appartementen verwijst naar 30-ers / mensen zonder kinderen of een omschrijving daarvan.
- Verhuizen naar grotere huizen verwijst naar de komst van kinderen.

Vraag	Antwoord	Scores

Opgave 6 – Millingerwaard

29	maximumscore 2 Voorbeelden van juiste redenen zijn:	
	– aanwezigheid van bebouwing	
	– aanwezigheid van landbouwgronden	
	– aanwezigheid van infrastructuur	
	per juiste reden	1
30	maximumscore 2	
	• Nederland moet meer maatregelen nemen	0
	• Uit de uitleg moet blijken dat het water in de bovenstroomse gebieden sneller wordt afgevoerd (oorzaak)	1
	• waardoor Nederland meer water te verwerken krijgt (gevolg)	1
31	maximumscore 3	
	Uit de redenering moet blijken dat	
	• het regiem regelmatig wordt	1
	• omdat het water langer wordt vastgehouden / de uiterwaarden een groter waterbergend vermogen krijgen	1
	• waardoor de piekafvoer kleiner wordt	1

5 Inzenden scores

Verwerk de scores van de alfabetisch eerste vijf kandidaten per school in het programma WOLF.

Zend de gegevens uiterlijk op 3 juni naar Cito.

6 Bronvermeldingen

- bron 1 vrij naar: Dr. F. Keller
bron 2 vrij naar: Geographische Rundschau, jaargang 56, nummer 1, 2004
bron 3 vrij naar: www.nike.com
bron 4 bron: <http://www.nike.com>
bron 5 bron: Praxis Geographie, nummer 1, 2006
bron: <http://www.nike.com>
bron 6 bron: <http://www.nike.com>
bron 7 vrij naar: www.mapsofindia.com
bron 8 vrij naar: <http://www.sed.manchester.ac.uk>
bron 9 vrij naar: www.educationinfoindia.com, 2006
bron 10 bron: Cito
bron 11 vrij naar: US census bureau, International Data Base, 26 april 2005
bron 12 bron: Cito
bron 13 vrij naar: De Grote Bosatlas, 52e druk en internet
bron 14 en 15 bron: Cito
bron 16 vrij naar: Utrechts Nieuwsblad, 16 november 2000
bron 17 bron: Cito
bron 18 vrij naar: Grote Topografische Atlas van Nederland, deel 3, 1997